

НАБЛЮДЕНИЕ НА ПРИНУДИТЕЛНОТО ВРЪЩАНЕ

България е сред 26-те държави – членки на ЕС (без Ирландия и Обединеното кралство), обвързани от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите-членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни. В член 8 (б) на Директивата се въвежда задължение за държавите-членки да създадат ефективна система за наблюдение на принудителното връщане.

ПРАВНА УРЕДБА НА ПРИНУДИТЕЛНОТО ВРЪЩАНЕ

Принудителното връщане е предмет на множество разпоредби от правото на Европейския съюз и на редица международни правозащитни стандарти, към които Република България следва да се придържа. Най-важните от тях са Директива за връщането (*Директива 2008/115/ЕО*), Решение за общите полети за извеждане (*Решение 2004/573/ЕО на Съвета от 29 април 2004 г.*) и *Двадесет насоки относно принудителното връщане на Комитета на министрите на Съвета на Европа* (Насоки на СЕ).

Националната правна уредба на принудителното връщане включва разпоредби от различни закони и подзаконови актове, сред които *Закон за чужденците в Република България* (ЗЧРБ), *Закон за Министерството на вътрешните работи* (ЗМВР) и *Правилник*



за прилагане на Закона за чужденците в Република България (ППЗЧРБ).

НАБЛЮДЕНИЕ НА ВРЪЩАНЕТО

Директивата за връщането изисква от държавите-членки да разполагат с „различни възможности“ за наблюдение на принудителното връщане (пар. 13 от Преамбюла), както и да създадат „ефективна система“ за такова наблюдение (чл. 8, пар. 6).

В националното право няма подробна уредба на наблюдението на принудителното връщане. Предвидено е единствено правото на омбудсмана и национални и международни неправителствени организации да осъществяват наблюдение при изпълнението на връщането (чл. 39а, ал. 2 ЗЧРБ).

Зачитане на основните права и свободи при изпълнение на операции по принудително връщане

Директивата за връщането изисква от държавите-членки принудителното връщане да не накърнява основните права и свободи на връщаните лица (чл. 1). Предвид специфичния характер на процедурата, обаче, съществува риск някои от тези права и свободи да бъдат нарушени или неправомерно ограничени. По-специално това се отнася за правото на живот, свобода и сигурност, забраната на изтезанията и на нечовешкото или унижително отношение или наказание, неприкосновеността на човешкото достойнство, забраната на дискриминацията, свободата на религията, правото на достъп до информация, правото на достъп до здравеопазване, правото на събиране със семейството, правата и най-добрия интерес на детето, правото на защита на личните данни, неприкосновеността на личния живот, правото на собственост, както и специфичните права на уязвими групи. Тези права и свободи са предвидени както в Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧОС) и Хартата на основните права на ЕС (ХОПЕС), така и в Конституцията на Република България (КРБ).

Етични правила и стандарти за поведение на наблюдателите

За да бъде обаче наблюдението безпристрастно и ефективно, наблюдателите трябва да съблюдават определени норми на поведение. Правилата за поведение на наблюдателите, формулирани по-долу, имат препоръчителен характер и се основават на насоките, разработени от Международния център за развитие на миграционната политика:

- Наблюдателите трябва да са **независими** както от държавните органи, наложили принудителното връщане, така и от тези, които изпълняват процедурата по връщането, включително съпровождащия екип.
- Наблюдателите трябва да бъдат **неутрални**.
- Наблюдателите трябва да се отнасят с **уважение** към всички участници в процедурата по принудителното връщане, като се въздържат от употребата на груби, обидни или унизителни фрази и жестове.
- Наблюдателите следва да имат **професионално отношение** по време на операцията.
- От особено значение е наблюдателите да имат **достъп до информация**, свързана с изпълнение на операцията по принудително връщане, както и да ползват тази информация при стриктно спазване на принципа на **конфиденциалност**.

Настоящата брошура е разработена от Центъра за изследване на демокрацията и сдружение Си Ви Ес – България, в рамките на проект „Разработване и прилагане на унифицирани стандарти за мониторинг на принудителното връщане”, реализиран с помощта на фонд „Убежище, миграция и интеграция” 2014 – 2020, съфинансиран от Европейския съюз.

Тази брошура е създадена с финансовата подкрепа на Фонд „Убежище, миграция и интеграция”, съфинансиран от Европейския съюз. Цялата отговорност за съдържанието на брошурата се носи от Центъра за изследване на демокрацията и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Отговорния орган.

**НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ
ОТ ФОНД „УБЕЖИЩЕ, МИГРАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ”
ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020**

СХЕМА:

BG/AMIF – SO3 – NO1 – A1 „Развитие на системата за мониторинг на принудителното връщане”

ПРОЦЕДУРА:

*Дейност 1 – „Изграждане на устойчива система за мониторинг на принудителното връщане”,
Национална цел 1 – „Съпътстващи мерки”,
Специфична цел 3 – „Връщане”*

ПЕРИОД НА РЕАЛИЗАЦИЯ:

Август 2016 – декември 2018 г.

ПРОЕКТ:

„Разработване и прилагане на унифицирани стандарти за мониторинг на принудителното връщане”